This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
  Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
  Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
  Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
  Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsätt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsätt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk `http://books.google.com/`

Scan
9455
81.150

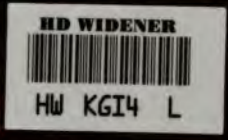

Digitized by Google

Scan 9455.81.150

Harvard College
Library

FROM THE FUND IN MEMORY OF
Henry Wadsworth Longfellow
BEQUEATHED BY HIS DAUGHTER
Alice M. Longfellow
MDCCCCXXIX

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

REVOLT

Digitized by Google

Digitized by Google

REVOLT

SKÅDESPEL I TRE AKTER

AV

LEON LARSSON

FÖRLAGSAKTIEBOLAGET »FRAM» · MALMÖ

Digitized by Google

Scan 7455.81.150
✓

HARVARD COLLEGE LIBRARY
LONGFELLOW FUND
Nov 27, 1935

G.

MALMÖ 1908
TRYCKERIAKTIBOLAGET FRAMTIDEN

Printed in Sweden

Digitized by Google

PERSONER:

Anders, en 30:årig lantarbetare.
Johan, ung dräng.
Åke, *Ola*, *Petter* } statare.
Förvaltaren.
Greven.
Prästen.
Förste journalisten.
Andre »
Länsman.
Tok-Anna.
Karna, *Stina*, *Brita* } statarhustrur.

Agitatorn, två poliser, en lakej, en betjänt, äldre och yngre arbetare, män och kvinnor, två stora pojkar, tränne barn, samt grevens gäster: damer och herrar.

Digitized by Google

Digitized by Google

FÖRSTA AKTEN

I

(Slättlandskap med åkrar och ängar. I fonden synes ett tornprytt slott, inbäddat i lummig grönska. Ett vatten blånar i fjärran. I förgrunden sädeskärvar och skörderedskap, som ligga kringspridda här och var. Det är vid middagstid; skördefolket arbetar.)

FÖRSTA SCENEN

Anders (pustande, torkar sig i ansiktet med handen):

Satan, vad det är varmt, man flyter bort i svett och blodet kokar i ådrorna . . . och aldrig kommer den fördömda middagen.

Johan:

Bah, middag! Man har ju intet annat att äta än sur mjölk och härsken sill och det blir man icke glad av.

Åke:

Nä nä men, för oss stackars satar är det icke mycket bevänt med middagen, för vi få fan i mej inte som de där borta (pekar mot slottet) äta en sexton, sjutton rätter till ett enda mål. Nä

Digitized by Google

nä men, stenhårt bröd få vi, och det är gott nog åt oss.

Ola:

Ja, sämre och sämre blir det för oss; förr gick det något så när an, då gamle greven levde; då kunde man få sig lite extra, lite sill, lite mjölk eller något sådant, om man sa' till, men det går aldrig nu för tiden. Den här greven, det är en djävul att vara hård och gniden.

Anders:

Han suger och suger oss, och vet icke att vi kunna tröttna; men så är han väl också lite tokig, som det viskas om i bygden.

En gammal kvinna:

Ja, det kan jag tro, för då bräs han på sin mor, hon var så galen att de ibland måste bevaka henne.

Anders (föraktligt):

Åh tänk, att de kunna ta en sådan där en trams till riksdagsman; och kungen tänker visst ta'n till minister; det har stått i bladet.

Johan:

Ja, det är inte besynnerligt att det går åt fanders med allting, då tockna där ska' sitta i riksda'n och idioter styra land och rike.

Anders:

Och så står det i bladet att de tänka koka hop en ny lag, som förbjuder folk att strejka.

Digitized by Google

Johan (häftigt):

Förbjuda oss att strejka! Hur ska' de kunna göra det? Då tänka de väl ställa om att vi kunna leva ordentligt och inte behöva svälta ihjäl?

Anders:

Nej, det tänka de icke på. Svälta ihjäl ha vi fortfarande rätt till.

Johan:

Ja, då ha vi icke mycket hopp om att få vårt beviljat.

Anders:

Nej, det är icke mycket att hoppas; nu till på köpet, då greven tänker bygga ett nytt slott i södern någonstans.

Johan:

Bygga nya slott det har han råd till, och hålla stora fester, det kan han, men låta oss få ett korn av överflödet, det kan han inte; men finns det ingen annan rätt för oss, så få vi väl sätta kniven på strupen och strejka.

Anders:

Jo, jo men, det blir väl ingen annan råd, kan jag tro. Och kontrakten för statarna äro ju uppsagda och utgå om ett par dagar.

Johan:

Borta vid Kumlagården och hos Storbopatronen ha daglönarna redan börjat.

Digitized by Google

Anders:

Och om ett par da'r få vi väl börja.

Johan:

Är du icke rädd för att det finns någon förrädare bland oss?

Anders:

Nej, det kan jag icke tro. Vem skulle det vara?

Johan:

Säg icke så; alltid är det väl någon som vill ha den vita kon och det nya torpet, som nu står ledigt och som den skall få, som sköter sig till husbonds belåtenhet.

Anders:

Vi få väl akta oss, och den som sviker klämma vi till.

Johan (instämmande):

Det är riktigt, den klämma vi djävlar anamma!

ANDRA SCENEN

Petter (inkommer från höger; talar ivrigt):

Det är rätt, här ska' vi inte ta i med sidenhandskar utan ha vi hårda nävar så ska' de användas.

Tok-Anna (avsides):

Hä, hör på den!

Digitized by Google

Petter (svängande lien i luften; folket samlar sig omkring honom):

Och här ska' vi inte gå längre och träla, ty vi äro inga oxar, som slita och släpa för stryk och sparkar, men vi äro människor, vi ska' ha rätt att leva som människor, att bli behandlade som människor och inte som oskäliga djur. Vi ska' inte i alla tider så och skörda åt andra, som leva kräsliga dagen i ända; nej, strejka det ska vi och skaffa oss rätt om vi så ska' riva opp himmel och jord, och vilja de inte höra våra böner så finns det stenar och liar, som skola tala.

Folket (instämmande):

Bra, bra, bra!

Petter:

Åt helvete med greveynglet; leve rätten att leva!

Folket (instämmande):

Bra, bra, bra!

Tok-Anna (till Petter):

Skrik inte så högt, skrik inte, Petter, nå'n kan höra't och det är inte bra!

Petter (ser sig omkring; försiktigt):

Det är ingen som hör det; och förrästen vad gör det, om de redan nu skulle få höra't, då de ändå snart ska' få se och höra vad vi vilja.

Tok-Anna (elakt):

Det ska' de nog få höra, men inte av dig, inte.

Digitized by Google

Petter (häftigt):

Tror du inte jag törs va', tror du inte jag skulle våga säga ynglet däruppe på slottet vad det är för ett djävla pack, tror du inte jag törs det va', om det gäller.

Åke (varnande):

Akta er, förvaltaren kommer!

(Alla skynda till sitt arbete.)

TREDJE SCENEN

Förvaltaren (inkommer från vägen; han har en hundpiska i handen, med vilken han häftigt piskar marken; skrikande till folket):

Vet ni inte hut, förbannade pack, ska' ni stå och lata er mitt i den brådaste tiden. (Folket mumlar och påskyndar arbetet.)

Tok-Anna (till Petter, som försöker dra sig undan):

Nu Petter, kläm ur dig nu!

Petter (skrämd):

Tyst, tyst du!

Förvaltaren (till Petter):

Jag hörde att du grymtade något om packet på slottet. Vad menar du? Säg ut det!

Tok-Anna (knuffar Petter i sidan):

Nu Petter, om du inte har ett harhjärta, så säg om det, du skrek nyss!

Digitized by Google

Petter (ödmjukt till förvaltaren):

Det var ingenting, det var rakt ingenting, go'a förvaltar'n. Vi bara vässade liarna ett tag och drack vatten.

Förvaltaren (till Tok-Anna):

Drag åt helvete, käring, och sköt ditt arbete och stå inte här och glo! (Tok-Anna går. Förvaltaren hånfullt till Petter): Inte har jag hört, att man behöver storvråla, som du gjorde nyss, då man dricker vatten eller vässar liar. Nej, Petter, något annat var det, något som du inte vill tala om, men jag skall nog klämma det ur dig, vad fan det nu än var. Ni gå väl här och idiotar om strejk och sån't där djävulstyg, som är så modernt nu för tiden. (Svänger piskan i luften.) Säg, vad det var du skrek om, annars . . .

Petter (gråtmild):

Nej, go'a förvaltar'n, det var ingenting att tala om, vi stodo blott några stycken samman under vässningen.

Förvaltaren:

Inga dumheter, karl, och gnäll inte så förbannat, ty det hjälper dig inte. Och för resten, Petter, du skall akta dig och ta ditt förnuft till fånga; du sköter dig dåligt nu för tiden, du super, suddar och slarvar med arbetet; det duger inte. Du har redan brutit mot kontraktet, så jag nästan tänker köra dig från gården endera dagen.

Digitized by Google

Petter (jämrande och förskräckt):

Gör det inte, go'a förvaltar'n, gör det inte för guds skull; jag har en hustru, som är sjuk och som snart ska' ha en liten.

Förvaltaren (vänligare):

Nå, nå, jag har inte så hårt hjärta, som folk påstår, jag skall tänka på saken, men sköt dig, Petter, sköt dig, så kan du få behålla din plats till döddagar. Jag har alltid liksom tyckt lite om dig, så jag skulle nog kunna göra något för dig om jag vill och du sköter dig riktigt. (Förtroligt): Du vet, vi ha ett torp, som är ledigt, ett torp med god jord, och uppe i la'går'n står en vit ko, ja, du förstår nog vad jag menar . . . men sköt dig bara, så komma vi nog överens. Adjö nu så länge! (Går.)

Petter (artigt):

Adjö, go'a förvaltar'n!

Förvaltaren (vänder sig om och kommer tillbaka):

Det var sant, du kan söka upp mig senare i kväll. (Går.)

Petter:

Ja då, ja då. (Lämnar scenen. En klockas ljud höres.)

FJÄRDE SCENEN

(Folket kommer in, slår sig ned på marken bland den slagna säden, plockar fram mat ur knyten och påsar.)

Digitized by Google

En gamling:

Åck, äntligen middag . . . det är då väl, så man kan få vila sig ett ögonblick.

Åke:

Ja, den vilan blir det inte mycken glädje av; man blir endast så mycket tröttare se'n; ens gamla värkbrutna ben bli så stela så de vilja springa i bitar då man reser på sig; men det är skönt i alla fall. (Sträcker på sig.)

(En medelålders kvinna sitter på en sten och äter på en brödkant och dricker en klunk vatten emellanåt. Hon är blek och mager och ser mycket sjuk ut.)

Johan (pekande på kvinnan):

Det är allt svårt för henne; för bara några da'r se'n gick hon ur barnsängen och har ändock måst ut vid bärgningsarbetet, och så får äldsta flickan, som bara är sju år, sköta om pysen.

Anders:

Ja, ja, livet är ingen lek.

Johan:

Men det värsta är att mannen också ligger sjuk; och så kom länsman härförleden och pantade det lilla de hade för kommunalutskylder.

Anders:

Den satans länsman skulle ha en sten i nacken.

Digitized by Google

Johan:

Ja, det är många nu för tiden, som skulle ha mer än en sten; de borde ha kniven på strupen, men vem vill göra't!

Anders:

När tiden blir mogen kommer det nog av sig själv.

Johan:

Ja, nog är det så man kan bli från vettet, när man ser allt eländet; slit och släp från tidiga morron till sena kväll och därtill knuffas och sparkas som oskäliga djur, stenhårt bröd är vår kost och så sköljs det ned med vatten. Det blir allt ett skönt släkte av dem, som dia dessa mödrars förtorkade spenar. Jag riktigt längtar till den dag, då vi få klämma till och hämnas alla oförrätter.

Anders:

Det dröjer nog inte så länge, hoppas jag.

Johan:

Gud välsigne den dagen!

Anders:

Ja, han eller satan!

Johan (pekar bortåt vägen):

Jag undrar vem det kan vara, som kommer hitåt; han ställde en cykel borta vid trädet.

Digitized by Google

Anders:

Det är nog vår agitator. Det var roligt han kom, så få vi reda på när han kan hålla möte med oss.

FEMTE SCENEN

Agitatorn (in från landsvägen; han är svettig och dammig):

God dag, gott folk! (Skakar hand med en del av av folket.)

Anders:

Det var bra att du kom; vi ha väntat dig länge.

(Johan, Anders och agitatorn gå under samspråk avsides.)

Tok-Anna (till Petter):

Va' var det förvaltar'n ville dig?

Petter:

Åh, just ingenting, han ville ha reda på hur det var med hustru min.

Tok-Anna:

Inte nå't annat, det var inte mycket. Att han intresserar sig för sjuka käringar, det visste jag inte.

Petter:

Ja, när han ville ha reda på't . . .

Tok-Anna:

Hä hä hä, han vill kanhända ha dig att flytta med din kvinna till det lediga torpet.

Digitized by Google

Petter (förläget):

Nej, du, det är allt en annan än jag som får det där.

Tok-Anna:

Hä, vad det anbelangar, så kunde du nog få't; men akta dig, Petter, med det torpet följer ingen glädje.

Petter (argt):

Tig du, Tok-Anna, för jag aktar mig nog. Lägg inte du näsan i blöt i saker, som inte angå dig, för jag vet nog vad jag gör. (Går.)

Tok-Anna (för sig själv):

Hä hä, man får inte vara för säker utan alltid ha öron och syna med sig.

Agitatorn (som jämte Johan och Anders kommer in på scenen):

Alltså laga ni med att vi kunna hålla möte i kväll? Adjö med er allesamman. Vi träffas i kväll! (Går hastigt.)

En av folket:

Det var mej en attan tusan att ha brått.

Anders:

Han skulle till de andra gårdarna också. (Går upp på en av stenarna.) I kväll hålla vi möte i Per Ols lada, dit måste ni alla komma! Men ni ska' akta er och inte tala om det för dem det inte angår! (Stiger ner från stenen.)

Digitized by Google

Tok-Anna (till Petter):

Du kommer väl, du också?

Petter:

Ja, jag gör väl det!

(Klockan ringer; folket skyndar till arbetet. Den sjuka kvinnan blir liggande på en sädeskärve.)

En gamling:

Aj, aj, vad det värker i benen! (Reser sig med svårighet.) Gud give det här förbannade livet vore slut! (Går med stapplande steg.)

SJÄTTE SCENEN

Förvaltaren (in från vägen; ser sig omkring): Det är satan vad arbetet går sakta i dag.

Anders (till Johan):

Undrar varför han ränner här så mycket i dag?

Johan:

Han spårar kanske något:

Förvaltaren (får se kvinnan, som ligger på marken):

Vad fan ligger du här, din lata ko, och dåsar efter? Inbillar du dig att vi hålla folk för att de ska' sova bort dagen?

Ola:

Hon är visst sjuk.

Digitized by Google

Förvaltaren:

Sjuk! En sådan där kona sjuk! Nej, lat, det är vad hon är och stryk ska' hon ha tills hon vaknar. (Sparkar kvinnan i sidan.)

Kvinnan (vaknar upp och ser sig förskräckt omkring):

Aj, aj, vad är det, var är mitt barn? Jag är så trött och sjuk! O, jag orkar inte mera!

Förvaltaren:

Sjåpa dig inte, utan res dig! Här har du min själ inte betalt för att du ligger och drar dig. (Kvinnan jämrar sig.) Satans käring, upp med dig, annars . . . (Slår kvinnan med piskan.)

Johan (rusar fram och rycker piskan ur förvaltarens hand):

Niding, slår du en sjuk och värnlös kvinna! (Slår förvaltaren i ansiktet med piskskaftet.) Här har du tillbaks, djävla usling!

Förvaltaren:

Aj, aj, slå inte, slå inte! (Han springer på Johan, men snavar och drar i fallet Johan med sig. De brottas därefter på marken.)

Johan (flåsande under det han slår förvaltaren):

Här har du, här har du, folkpinare!

(Hästtramp höres från vägen.)

Folket (ropande):

Det är greven! Greven kommer!

Digitized by Google

SJUNDE SCENEN

(Greven, en blek herre med glåmigt ansikte och matta ögon, åtföljd av en ung dam jämte en lakej, träder in på scenen. De äro klädda i riddräkt och bära ridspön i händerna.)

Damen:

Hu, så förskräckligt!

Tok-Anna (avsides):

Värre blir det!

Greven:

Vad står på här? Överfaller man min förvaltare? Är det då ingen, som kan ta bort det rasande odjuret?

(Petter står en stund villrådig, men kastar sig sedan över Johan och skiljer honom från förvaltaren.)

Greven (till lakejen):

Skynda dig efter länsman och slottspolisen.

(Lakejen springer.)

Damen (till greven):

Skall du inte först taga reda på vem som är den skyldige?

Greven (föraktligt):

Ba, det behövs inte, folket har alltid orätt.

Förvaltaren (reser sig med svårighet; jämrande):

O, det förbannade byket, det skulle ha stryk över lag!

Greven:

Varför blev du överfallen?

Digitized by Google

Förvaltaren:

Det var så att en av kvinnorna, hon ligger för rästen där och ser tokig ut (pekar på kvinnan), låtsades vara sjuk. Jag såg att hon ljög och knuffade därför till henne för att få henne på benen. Då började folket skräna och en, den där uslingen, var nog fräck att bakifrån rycka piskan från mig och slå mig i ansiktet med den; och gud vet hur det hade gått om inte greven hade kommit.

Johan (häftigt):

Han ljuger. Kvinnan är sjuk. Det är väl av hunger, kan jag tro!

Folket (instämmande):

Det är sant, kvinnan är sjuk. Hon är utsvulten!

Tok-Anna:

Hä hä, som vi allesammans, hä hä!

Förvaltaren:

Det är lögn; ni ljuger. Kvinnan är varken sjuk eller svulten, hon är endast lat som alla de andra.

Greven:

Ja, det tror jag, det tror jag.

Förvaltaren:

Och för resten är det väl inte så svårt att vara lite hungrig, det är vi väl lite till mans ibland.

Digitized by Google

Greven:

Ja, det är väl inte så förskräckligt. Det är bara dumheter.

Förvaltaren:

Nej, saken är den, att folket är uppviglat av samvetslösa agitatorer; det syns klart och tydligt att det inte är som förr, de bråka för småsaker och ha förlorat all aktning för lag och rätt.

Anders (avsides):

Ja, lagar, som vi inte varit med och stiftat, och rätt, som inte finns.

Greven:

Säg åt kvinnan att hon går hem!

En av folket:

Det blir allt svårt, det.

Kvinnan (liggande på marken, yrar; försöker resa sig upp och ropar):

Nu kommer ondskan över världen . . .

Åke:

Hon yrar visst?

Kvinnan (med knutna händer, mot greven):

Förbannelse över er, blodsugare och spindlar . . . må den onde ta er . . . hämnden kommer . . . hämnden kommer en dag. Hämnden med röda eldar . . . med liar och blanka knivar . . . stenarna skola lyfta sig från marken och krossa er, ni

Digitized by Google

odjur . . . Ser ni den röda hanen flaxa över slottets tak . . . (Pekar mot slottet.) Men ni ser det inte, ty ni äro blinda . . . och den herren vill förgöra, den slår han med blindo . . . Ha, ha, ha, förbannelse över er . . . ha, ha, ha!

Damen (rysande):

Hu, så hemskt!

Greven (överlägset):

Bah, kvinnan är galen eller också är hon full.

Tok-Anna (avsides):

Hä, av galningar och dårar hör man alltid sanningen.

ÅTTONDE SCENEN

Lakejen (inkommer, vänd till greven):

Länsman kommer nu.

(Länsman och två poliser komma.)

Länsman (till greven):

Någon har överfallit förvaltar'n, hör jag. Vem är den skyldige?

Greven (pekar på Johan):

Där är karlen. Arrestera honom och för honom upp till slottet! (Till förvaltaren): Det är så gott ni ställer om att kvinnan kommer till fattighuset, så länge.

Förvaltaren (bugande):

Skall ske. (Går till kvinnan.) Men det blir väl svårt att få henne härifrån.

Digitized by Google

(Länsman och poliserna gripa Johan och lägga handbojor på honom.)

Johan (då man vill föra bort honom):

Ner med tyrannen!

Länsman (slår honom):

Vet hut, lymmel!

Johan (spottar länsman i ansiktet):

Tvi dig, lakej!

(Han föres bort.)

Kvinnan (då hon föres bort):

Nu kommer herrens vrede . . . det dånar av elden, som rullar fram över världen . . . Förbannade varen I!

Tok-Anna:

Hä hä, till dårhus och fängelse, det är den vanliga vägen.

(Alla gå.)

(Ridån faller ett ögonblick.)

II

(Som förut. Det råder skymning.)

FÖRSTA SCENEN

(Karna och Stina inkomma från höger, dock från skilda ställen.)

Karna:

Guds fred, mor Stina.

Stina:

Guds fred, igen, men jag tänker det blir väl inte så mycket bevänt med freden i kväll.

Digitized by Google

Karna:

Jag tänker detsamma.

Stina:

Ja, karlarna äro ju som galna sedan Johan blev tagen.

Karna:

Ja, de ä' så, men det är ju inte att grunna på, som han blev slagen och knuffad.

Stina:

Ja, han blev illa behandlad. Och säger man sanningen, ha vi blivit det alla. När man tänker på det, kan man nästan spricka av ilska, och det som mest retar mig är, att vi inte kommit att tänka på det själva förrän nu då andra människor kommer och talar om det för oss.

Karna:

Ja, det är då säkert det, vi ha varit hållna sämre än grevens jakthundar. De ha haft sin föda för dagen, men vi som sköta jorden ha knappast haft ett stycke bröd att bita i.

Stina:

Men så har det inte behövts mer än en enda droppe för att det skulle rinna över. Och det var nog bra med det där i middags, det har allt satt fart i folket.

Karna:

Det har så. Och mig har det bestämt att rösta för strejk, och det med detsamma.

Digitized by Google

Stina:

Ja mig också. Men det är väl så gott att vi gå nu, så att vi hinner dit i tid.

Karna:

Det är väl bäst det.

(De gå åt vänster.)

ANDRA SCENEN

Förvaltaren (kommer från vägen vid fonden; han har huvudet förbundet och när han går haltar han något; ser sig spejande omkring, som om han sökte någon):

Fan anamma, en sådan jäkel att slå. Men jag skall nog klämma till honom och det inför domstol. (Skrattar.) Och det skall då bli roligt att se om han törs morska sig där. (Får se Petter, som kommer från höger): Nej se goddag på dig, min kära Petter. Det var just dig jag ville tala vid . . . Men du har väl bråttom, kan jag tänka. Du skall väl till mötet, du som de andra, inte sant.

Petter (för sig själv):

Anamma att man ska' råka ut för honom jämt och ständigt. (Högt, bugande sig): Goddag igen förvaltarn! Hur är det efter händelsen i middags?

Förvaltaren:

Jo vars, det går nog, fast det känns var det tog.

Petter:

Det var allt en hunding, att vara djärv.

Digitized by Google

Förvaltaren:

Ja, han var nog det. Men han får väl stå till svars för det, kan jag tro. — Men jag skulle vilja tala några ord med dig om det lediga torpet.

Petter:

Ja, inte kan väl jag tänka på något sådant, inte, minst nu när det börjar bli oro i luften, och man vet inte hur det kan gå.

Förvaltaren (intimt till Petter):

Jo, ser du Petter, jag har tänkt att du skulle vara lite försiktigare och inte ge dig in på några äventyrligheter. Du skall betänka, att du har en hustru, som inte är riktigt frisk och som kanske snart blir sängliggande och då behöver vård. Och det skall jag säga dig i välmening, att det är ingenting att förakta ett torp och en ko. Tänk på det och var förståndig.

Petter:

Men jag har ju skrivit på papperet och lovat att gå med uti strejken, om det blir någon.

Förvaltaren:

Ja, Petter, jag säger dig då, att du har inte förstånd för två styver. Men du är väl inte tvungen att lyda dem för det. De ha väl tvingat dig förstås.

Petter:

Nej, inte kan jag påstå att de tvingat mig precis. Men jag kan väl förstå hur det skall gå med mig om jag inte följer med.

Digitized by Google

Förvaltaren:

Prat, de ha tvingat dig, och vilket som, så betyder det väl ingenting vad du har skrivit på deras papper.

Petter:

Ja, men i alla fall så. Man är kamrat med dem ändå.

Förvaltaren:

Det är sant, men du skall då vara en riktigt god kamrat, och då skulle du varna dem för alla sådana dumheter som strejker. Tänk dig själv för. Jag vill inte tvinga dig. Men vad vinner du och de andra på det: ingenting, platt ingenting. Vi skaffa hit arbetsvilliga så många som helst. Vi ha skrivit till utlandet och få så många vi vilja ha.

Petter (förvånad):

Såå, jag trodde att det var omöjligt. Det ha de sagt åt mig.

Förvaltaren:

Jo, så är det, de våga inte klämma ur sig vad de veta. Men det är säkert det. Om det gäller så ha vi dem här redan om ett par dagar.

Petter (rådlös):

Men vad skall jag göra! Säg vad skall jag göra!

Förvaltaren:

Vad du skall jag göra. Det är inte svårt. Gå du på mötet och säg ifrån din mening som en

Digitized by Google

karl. Säg att det är inte värt att strejka nu, för vi kan få folk tillräckligt ändå.

Petter:

Men de bli uppretade.

Förvaltaren:

Strunt, du är väl karl och törs göra något för dina kamrater, som äro på villovägar.

Petter (morskar upp sig):

Var säker på det, förvaltaren; jag törs nog, jag.

Förvaltaren (klappar honom på axeln):

Det gläder mig, Petter, att du tar ditt förnuft till fånga och visar dig som en karl. Torpet blir ditt och den vita kon också, var säker på det.

(På landsvägen vid fonden synes arbetare, män och kvinnor, röra sig, gående från höger mot vänster, först en och annan med mellanrum sedan gruppvis.)

Petter (spanande ut åt vägen):

Nu börja de komma.

Förvaltaren:

Då är det väl bäst att jag ger mig i väg. Du kan tala om för mig sedan hur det har gått. Adjö så länge. (Går.)

Petter:

Adjö, adjö. (Ensam för sig själv): Det blir svårt det här. Hur skall jag kunna förklara för dem, att vi ingenting vinna. Jag som i alla fall förut

Digitized by Google

var den förste för strejken. Men förräderi blir det väl inte. Jag varnar dem ju bara. Torpet är bra att ha, det är säkert. Det där med strejken blir nog lite svårt förstås och det var nog lite dumt av mig att skrika värst. Jag borde allt ha varit litet försiktigare. Ja, det borde jag allt. (Sätter sig vid vägkanten och ser grubblande ut.)

TREDJE SCENEN

(Brita inkommer; hon ser sjuk ut. Petter reser sig.)

Petter:

Jaså du kommer också? Orkar du det? Hade jag vetat att du orkade, så kunde vi ha gjort sällskap.

Brita:

Visst hade vi kunnat det, och jag orkar nog. När det är frågan om tocket här, så får en allt vara med, vare sig man orkar eller ej. (Betraktar Petter.) Men jag tycker du ser så orolig ut. Har det hänt dig något?

Petter (förbryllad):

Nej, det är just ingenting vidare, som har hänt mig.

Brita:

Men det är i alla fall något, kan jag se.

Petter:

Jaa . . .

Digitized by Google

Brita:

Nåå, vad är det då.

Petter:

Ja det är en småsak bara, det kan du få reda på sedan.

Brita (enträget):

Nej, vet du något så tala om det genast.

Petter:

Ja det skulle jag göra, men jag är inte riktigt ense med mig själv.

Brita:

Nå då kan du ju fråga mig till råds, och tala om vad det är fråga om. Du har inte tegat annars, så behöver du inte tiga nu heller.

Petter:

Jo, ser du Brita, jag har kommit att tänka på strejken och tycker att den är liksom lite dum i alla fall.

Brita (förvånad):

Vad? Åtrar du dig nu, du som värst har skrikit på strejk. Jaa, du är då ett riktigt kräk till karl, det har jag alltid sagt.

Petter:

Ja men Brita, tänk på att det kommer en massa andra arbetare hit till gården som vilja arbeta då vi strejka, och då kan du väl själv tänka dig att man blir lite vankelmodig.

Digitized by Google

Brita (argt):

Du är ett kräk till karl. Ja det är du. Blir du skrämd för så litet. Det förstår du väl, att inte kommer det hit några strejkbrytare. De är lögn det. Länsman har väl varit här och satt i dig något kan jag tro. Tvi vale. (Hon spottar argt.) Men vi ska' strejka, räkna på det du.

Petter:

Men så är det en annan sak som jag skall tala om för dig — — — —

Brita:

Nå så, vad är det då?

Petter:

Ja, du vet det lediga torpet — — —

Brita:

Vad är det med det då?

Petter:

Jo, ser du, det är bortlovat åt en som inte vill gå med på strejken.

Brita:

Vem i herrans namn kan det vara som är så usel — och tar emot det på sådarna villkor?

Petter:

Och så får den, den vita kon också.

Digitized by Google

Brita:

En sådan uselhet. Vem kan det vara, jag skulle vilja klösa ögonen ur honom.

Petter (står först tyst en stund och sedan säger han hastigt):

Jo ser du Brita, förvaltaren var här och sa' att jag kunde få det om jag gick till mötet och talade emot strejken och underrättade dem om, att det kommer strejkbrytare från utlandet.

Brita (mycket förvånad):

Du — — du skulle gå till mötet och tala emot strejken!

Petter:

Ja — just jag.

Brita:

Tänker du göra det?

Petter:

Jag vet inte, jag tänkte fråga dig till råds.

Brita (för sig själv):

Det granna torpet och vita mjölkkon sen, det är allt något det.

(Petter står och ser utåt slätten.)

Petter:

Jo, det var sant, det kommer också hit en massa poliser, som ska' skydda strejkbrytarna.

Brita:

Såå, räcker inte de som finnas då?

Digitized by Google

Petter:

Nej, det gör de nog inte och därför kommer det hit flera.

(Bägge stå tysta en stund.)

Brita:

Petter!

Petter:

Ja, vad är det om?

Brita:

Jo, när jag tänker på saken, så kan man nog inte kasta bort det granna torpet och den vita kon. Det kan man inte, för det är då rakt synd. Så måste vi tänka på barnen.

Petter:

Ja man skall inte öda med guds gåvor.

Brita;

Man skall inte det.

Petter:

Jag var nog lite dum som till en början skrek och ropade på strejk, utan att tänka på hur galet det egentligen är.

Brita:

Ja, men det är ju inte så farligt, vi fela ju alla.

Petter (säkert):

Det kan man göra.

Digitized by Google

Brita:

När det så kommer folk som vill arbeta, så går det nog inte att strejka.

Petter:

Ja, jag tänker så med.

Brita:

När så polisen kommer så är det inte så farligt.

Petter:

Nej, då är det inte farligt.

Brita:

Men är det inte orätt att så där hastigt gå ifrån sina kamrater?

Petter:

Nej, inte är det väl något orätt i det om vi varna dem först och vi måste ju leva, man kan inte svälta ihjäl.

Brita:

Nej, det kan man inte och varna vi dem först så gör vi nog intet orätt.

Petter:

Jag tycker att de i stället borde vara glada åt, att man varnar dem, för då kanske det kan sluta gott både för den ena och den andra.

Brita:

Ja de borde vara tacksamma om de äro som folk är mest, men det äro de nog inte.

Digitized by Google

Petter:

Det äro de nog inte, tänker jag.

Brita:

De äro som om de skulle vara lite galna, eller hur.

Petter:

Ja galna äro de och det biter nog intet på dem. (Röster höres från vägen.) Se där komma de!

Brita:

Det är Anders och några andra av de värsta.

(Petter och Brita draga sig tillbaka i skuggan medan Anders och några arbetare komma förbi. Om en stund höres kraftiga hurrarop och tonerna av en arbetarsång ekar över nejden.)

Petter (pekande mot vänster):

Det där betyder inte gott för oss; det låter som om man redan beslutat på förhand.

Brita:

Vi gå väl dit i alla fall.

(De gå.)

Ridå.

Digitized by Google

ANDRA AKTEN

Tre veckor ha förflutit.

En bygata. Man ser lerkojor med halmtäckta tak. Allt är grått, smutsigt och förfallet. Grupper av strejkande män och kvinnor stå samtalande här och där. Trasiga och bleka barn sitta vid vägkanten och leka. Man hör rosslingar och stönanden från en av kojorna och utanför på den fallfärdiga trappan sitter en kvinna och försöker vyssa ett barn i sömn. Hon nunnar en entonig vaggvisa.

FÖRSTA SCENEN

En liten flicka (går fram till kvinnan, bedjande):

Mor, jag är så hungrig!

Modern (skakar på huvudet).

Det andra barnet:

Jag är också så hungrig.

Modern:

Tyst, lillan ska' sova.

Tredje barnet:

Men jag är så hungrig, så hungrig. Få vi inte mat snart?

Modern:

Jo, jo, men varen tysta så länge; så snart lillan har somnat ska' ni få mat.

Digitized by Google

Första barnet:

Dröjer det länge mor?

Modern:

Nej, inte alls länge. (sjunger) Vyss, vyss, mitt lilla barn.

(Barnet somnar.)

Modern (då hon bär in det i stugan):

O, hur skall detta sluta!

ANDRA SCENEN

(Åke och Ola gå förbi.)

Åke:

Nå, hur är det ställt hemma hos dig. Har du något kvar?

Ola:

Nää, det är allt på upphällning nu.

Åke:

Så ock med mig. Nu få vi allt suga på knogarna och gnaga sten.

Ola:

Jo, jo men, det få vi nog.

(De gå.)

TREDJE SCENEN

Kvinnan kommer ut. Hon har några potatis, ett par svarta brödstycken och en nypa salt i handen.

Barnen (på en gång):

Få vi mat nu!

Digitized by Google

Modern:

Ja, här är. (Hon räcker dem vardera sin potatis och ett brödstycke.) Tag salt till så smakar det bättre. Se här, ät nu!

(Barnen börja äta.)

Första barnet (efter en stund):

Mor, så hårt brödet är.

Modern (skakar på huvudet):

Ja, jag vet det.

Alla barnen:

Ja, säg mor, varför är det så hårt bröd nu för tiden?

Modern:

Fråga mig inte, barn. Gå och doppa det i vatten, så blir det mjukare.

(Barnen skynda i väg.)

Modern (förtvivlat):

O, gud hur skall detta sluta. Svårt var det förr, men nu är det tusenfallt värre. (Sätter sig på trappan och lutar huvudet i händerna.)

FJÄRDE SCENEN.

Anders (inkommer från landsvägen; för sig själv):

Hå, hå ja, det blir svårt det här. (Får se kvinnan.) Hon ser då inte glad ut. Men det är inte att undra över. (Han går fram till henne och lägger sin hand på hennes skuldra.) Inte skall mor vara ledsen. Det här går snart över och sen blir det mycket bättre.

Digitized by Google

Modern (med tårade ögon):

För mig är det inte så farligt, men barnen, barnen som måste svälta.

Anders:

Trösta sig mor. Allt har sin övergång. Barnen fingo svälta förr medan vi ännu arbetade. Inte skola vi ge oss så här fort inte.

Modern:

Nej, nej, man är väl inte som Petter heller. Nej, hellre vad annat som helst än att jag röstar för att gå tillbaka.

Anders:

Bra talat, vi ska' aldrig gå tillbaka förrän vi få som vi vilja och begärt. Hällre dö vi av svält.

Modern:

Det göra vi.

(De gå, modern in i stugan och Anders bort till en grupp strejkande.)

FEMTE SCENEN

(En grupp strejkbrytare komma.)

Barnen (ropa i korus):

Se strejkbrytare, strejkbrytare, strejkbrytare.

(Folket strömmar till för att se.)

Åke:

De komma förbi.

Ola:

De ha visst polisen med sig.

(Strejkbrytarne nalkas.)

Digitized by Google

En yngre dräng (vilt):

Stena dem, stena dem!

Folket (upphetsat; i korus):

Död åt förrädarna! Ned med dem! (Några av de yngre taga stenar från marken och en del andra springa efter störar och påkar.)

En av de unga (skrikande):

Passa på nu. (Kastar en sten.)

Anders (varnande):

Inte så, inte så.

Den yngre:

Jo, jo, vi ska' stena dem.

(Skrik och oväsen och rop som: Slå ihjäl de djävlarne! Ned med dem!)

En äldre arbetare (till folket):

Nej, nej, inga våldsamheter. Låt dem vara i fred, de bliva nog straffade ändå!

En av folket:

Lugna er, lugna er, gott folk!

(Folket lugnar sig något och strejkbrytaretruppen tågar förbi. En del gå med sänkta ögon och en del se sig fräckt omkring.)

De yngre arbetarna (i korus):

Tvi över er! Tvi, tvi förrädare!

Anders (till folket, sedan strejkbrytarna tågat förbi):

Vi skola icke begå några överilade handlingar, utan alltid beräkna att vinna något på det vi göra.

Digitized by Google

En av de yngre (häftigt):

Det är inte så gott att alltid besinna sig, när man ser sådana uslingar, som tagit brödet ur munnen på oss.

Anders:

Det är nog sant, att man icke alltid kan behärska sig. Men vad tror du att man vunnit på att överfalla de där stackarna. (Pekar åt det hållet strejkbrytarna gått.) Säg, vad hade vi vunnit?

Den yngre:

Vad vi hade vunnit. Nöjet av att ha stenat dem, är inte det tillräckligt?

Anders:

Det är nog sant, att det är ett stort nöje, men det roliga måste man skaffa sig då ingen ser det. Är det inte riktigt kanhända?

Den yngre:

Jo, jo men.

Anders:

Jag har nog rätt. (Till Åke) Eller vad säger du?

Åke:

Joo, försiktighet skadar icke.

Anders:

Jag skulle tro det. — — Men det är sant, det är tid för mig att gå till de andra gårdarne och se hur det är ställt där.

Digitized by Google

Åke:

Hälsa dit.

Anders:

Det skall jag göra. (Går.)

Det blir lugnt. Folket skingrar sig och bildar grupper. Barnen leka. Inne ifrån stugan höres den sjukes rosslingar.

SJÄTTE SCENEN

Åke

Det är sannerligen inte något nöje att se elände runt omkring en. Det tar visst aldrig något slut och gud vet hur det skall sluta. Där inne ligger gamle Matts på sitt yttersta. Det är nog svälten som gör det, påstår folk.

Ola (häftigt. Knyter handen mot slottet):

Ja måtte fan ta dem där borta.

Åke:

Ja, det önska vi, men han gör det inte. Han har visst mera lust att ta oss fattiga stackare.

Ola:

Hela världen är visst emot oss.

Åke:

Om inte hela världen är emot oss, så är åtminstone hela lagen emot oss.

Ola:

Å, vilket elände, vilket elände!

Digitized by Google

Åke:

Värre blir det.

Ola:

Värre kan det aldrig bli.

Åke:

Det dröjer nog inte länge än, tills greven tänker låta vräka oss.

Ola (förvånad):

Vräka oss, det kan han väl ändå inte, så greve han än är?

Åke:

Jo, jo men, det gör han nog. Människorna äro inte några änglar.

Ola (upprörd):

Men de flesta som äro på godset äro ju trotjänare och några av dem ha fått medalj för trogen tjänst.

Åke:

För trogen tjänst, ja, men nu äro vi inte trogna längre och då har han ingen skyldighet emot oss, tycker han. Vi ha visat att vi inte är några krypdjur, och det är sådant som skall straffas med hungerpiskan.

Ola:

Men det kan han väl ändå inte göra? Det är ju så många av oss, som ha hans löfte om att få bo här till döddagar. Man kan väl förresten försvara sig med lagens hjälp.

Digitized by Google

Åke (bittert skrattande):

Lagen, lagen, det finns ingen lag för oss mot de rika. Och skulle det finnas någon är det den lättaste sak för dem att bryta den utan att de bli straffade. Tala om lagar för den som har pengar, det är skoj, bara skoj. Alla lagar äro emot de fattiga. De rika ha stiftat dem och de fattigas enda uppgift är att lyda, eller också att bryta emot och bli straffade.

SJUNDE SCENEN

Anders återkommer. Jämmer och stönande höres.

En kvinna (kommer ut från stugan där den sjuke ligger):

Ja nu är det slut med gamle Matts. (Gråter sakta.)

Anders:

Är det slut?

Kvinnan:

Ja, nu har *han* kämpat slut.

Anders:

Vad hade han för sjukdom?

Kvinnan:

Ja det är inte gott att veta. Men då doktorn var här så sa han, att inte skulle Matts leva länge om han inte fick starkare föda. Men det ha vi inte kunnat skaffa honom.

Anders:

Då var det svälten som knäckte honom.

Digitized by Google

Kvinnan:

Ja det var väl det. Men har du inte sett till prästen. Han hade lovat att komma.

Anders:

Ja nog såg jag honom i dag, men då var han på väg till slottet, där det är fest.

Kvinnan:

Då kommer han inte, kan jag tro.

Anders:

Ja, så gott är väl det. Vad skulle han väl här?

Kvinnan:

För mig gjorde det detsamma, men Matts ville ha tröst på det yttersta.

Anders:

Prästtröst är det då inte mycket bevänt med. Nej mat är mycket bättre än sådan tröst.

Åke:

Mat skall det vara, om man skall leva. Det syns nog på prästens mage att han inte nöjer sig med herrens tröst endast.

Anders:

Nu kommer han visst därborta (pekar åt vägen).

Åke:

Ja visst, där kommer han!

Digitized by Google

ÅTTONDE SCENEN

(Prästen inkommer. Det är en undersätsig, fet man, med skinande anlete. Han flåsar, pustar och torkar svetten av pannan.)

Anders (för sig själv):

Han har det tungt på sitt sätt han.

Prästen:

Guds fred!

De andra:

Guds fred igen!

Prästen (till kvinnan):

Vad du ser förgråten ut. Det är väl inte slut med gamle Matts?

Kvinnan (suckande):

Jo — det är allt slut nu.

Prästen:

Gud vare hans själ nådig! Vad dog han av?

Kvinnan:

Av svält, säga de, som förstå det.

Prästen (salvelsefullt):

Ja, ser ni där mina kära vänner, om han, som nu död är, hade varit nöjd med sin lott och arbetat och inte strejkat och satt sig upp emot sina herrar, då hade han levat och ännu en tid varit ibland oss.

Digitized by Google

Anders (hånfullt):

Men då hade han väl svultit ihjäl längre fram. Nu gick det ganska fort och det var väl bättre det, än att sakta förtvina under årslånga umbäranden.

Prästen (hårt):

Ni äro oförnöjda med er ställning och därför kommer gud att straffa er hårt. Kom i håg att edra herrar äro av gud tillsatta, (höjer handen) och den som sätter sig upp emot dem, den hörer den eviga fördömelsen till. O märk, mina kära vänner, att överheten icke bär svärdet förgäves.

Anders:

Vi märka det nog. Men vi ha också märkt att vi få arbeta förgäves, och tigga om rätt förgäves. Men en sak som vi ha svurit på är, att vi inte skola strejka förgäves.

Prästen:

Svär icke, unge man, det är synd att svära.

Anders:

Det är större synd att folket lider nöd.

Prästen:

Det är er egen skuld. Det står i skriften att de som inte vilja arbeta de skola icke heller äta.

Anders:

Vi vilja arbeta. Det står icke i skriften, att den som arbetar den skall svälta, utan det står

Digitized by Google

att arbetaren är sin lön värd. Så står det tydligt, men vad ha vi fått. Ha vi inte fått svälta och ha vi inte fått lida all slags nöd kanhända. Är det rätt och står det så i skriften? Nej. Men vi begära endast att få leva, som det anstår en människa. Vi ha varit behandlade som den sämsta av grevens hundar. Oss ha alla sparkat och spottat åt, men vi ha inte haft rätt att försvara oss. Vi skola tiga och lida och när vi tröttnat på det, då hänger inte lagens svärd förgäves, då viner det över våra huvuden och då märka vi nogsamt att vi tillhöra den klass av människor, som icke ha någon rätt.

Prästen (häftigt):

Tig karl och håll din tunga i styr! Du har givit ditt hjärta åt satan och det dryper gift från din tunga. Jag vill inte höra ditt onda tal längre; (till folket) men hos er mina kära vänner, vill jag på det allvarligaste, som det en herrens tjänare anstår, höra efter om ni fortfarande vilja framhärda i ert onda beslut att strejka. Er herre, greven, vill genom mig meddela, mina kära vänner, att om ni tager ert förnuft tillfånga och återgår till arbetet är han villig att låta nåd gå för rätt och att var och en av eder får tillbaka den plats, som han före strejken innehade. (Med höjd röst.) Men om ni fortfarande framhärda och vägra att återgå till arbetet, kommer han att före aftonens inbrott låta vräka er från edra lägen-

Digitized by Google

heter, så att de kunna tagas i anspråk av de nya arbetarna. (Ser sig omkring. Alla tiga.) Nå mina vänner, besluta er nu! Vill ni återgå till arbetet? — — — Är det är ingen?

De strejkande (i korus):

Nej, nej, nej.

En röst i hopen:

Ned med prästen!

En annan röst:

Ja ned, ned med honom!

Prästen (förskräckt):

Mina vänner, lugna er, lugna er!

Anders:

Äro vi vänner nu?

Prästen:

Vi äro alltid vänner.

Anders (till prästen):

Gå till greven och hälsa honom från sina vänner och säg, att de beslutit sig för att hellre svälta ihjäl än att återgå till arbetet på de gamla villkoren. Må vräkningskarlarna komma, vi karlar kunna sova ute på marken och åt kvinnorna och barnen få vi väl alltid någon fristad.

Prästen:

Då kan jag alltså ingenting vidare uträtta här.

Digitized by Google

Anders:

Nej, ingenting.

Prästen:

Då får jag väl avlägsna mig.

Anders:

Så gärna.

Prästen (till folket):

Men om någon vill tänka på saken, så gör det medan tid är! Och gud vare med eder.

(Går.)

Anders:

Tack, men vi reda oss utan.

ÅTTONDE SCENEN

Anders (till kvinnan):

Det är väl så gott att vi bära ut gamle Matts innan vräkningsmännen komma.

Kvinnan:

Vi få väl det.

Anders:

Vill någon av er hjälpa till?

Flera av de strejkande:

Jag kan det. Jag också.

Anders:

Följ med då?

(De följas åt in i stugan.)

Digitized by Google

NIONDE SCENEN

Åke:

Han där inne (pekar mot stugan) är åtminstone lycklig. Nu går det ingen nöd på honom.

Den yngre:

Ja nog är han lycklig, men det är dock underligt att människorna skola behöva dö för att bliva lyckliga, då jorden ändå är så ljus och vacker.

Åke:

Hå ja, nog är det vackert och grant att se på. Men överallt där det vackra är, där träffas också ondskan och sorgen. Jag förstår det icke riktigt, fast jag är så gammal och grå. Människan vill ju alltid det goda — men varför skall det då alltid vändas till ondo. (Suckar) Det är som en förbannelse hängde över mänskligheten.

Den yngre:

Det är så tungt och mörkt och ändå är det så ljust omkring oss.

Åke:

Ja om en stund börja vräkningarna och ändå kan jag icke förstå, då jag tänker rätt efter, varför greven just skulle vara sämre än någon av oss andra.

Digitized by Google

Den yngre:

Och ändå är det du som säger att det blir ingen rättvisa i världen förrän vi med vapen i hand störtat samhället och de rikes klass.

Åke:

Om jag inte tänker gott om alla människor, så skall jag icke vilja vara med om att förändra världen. Men det är väl likadant som om man hade en nära anhörig, som var sjuk och livet icke kunde räddas på annat sätt än att man låter doktorn skära bort det sjuka stället.

Den yngre:

Det är kanhända så. Livet är en gåta och bäst vore kanhända att låta bli att grubbla över det. Man får väl göra så gott man kan och leder det till ondo, så rår man icke för det.

Åke:

Så är det. Men nu komma de med den gamle Matts.

(De resa sig och gå fram till det övriga folket.)

(Anders och några av de strejkande bära en provisorisk bår, där den döde ligger dold under ett vitt lakan. Folket står andaktsfullt. De samtala i lågmäld ton. Kvinnorna gråta sakta och hålla sina förkläden för ansiktet.)

Åke:

Ännu en anklagelse mot samhället.

Digitized by Google

Den yngre:

Ja, endast en, men dock åter ett vittne till de övriga miljonerna som en gång skall vittna om jordelivets orättvisor.

Anders:

Han får väl stå här så länge, tills vi skaffat annan plats.

En av bärarne:

Det är väl så gott det.

(De ställa båren inne i ett skjul utan dörrar, så att den hela tiden synes.)

Anders:

Här skall han väl stå i fred så länge. Den döde skall väl åtminstone icke behöva vräkas i dag.

Bäraren:

Det vet man nog inte säkert.

Kvinnan:

När de levande skola vräkas ut på landsvägen kan jag inte förstå varför han skall ha mer hjärta för den döde.

En annan kvinna:

Ja den döde får nog en säker bostad, men värre blir det för oss.

Anders:

Det reder sig nog, ska ni få se.

Digitized by Google

TIONDE SCENEN

Anders (ser bortåt vägen):

Kan just undra vad det är för ena som komma där borta.

Den yngre:

De äro åtminstone inte härifrån trakten, det syns.

Anders:

Nej det tycks vara stadsbor.

Den yngre:

Det är ett par tidningsmän. Jag känner igen dem nu. Det är de samme som voro här och undersökte ställningen härom dagen.

(Förste och andre journalisten inkomma.)

Förste journalisten (till den andre):

I dag skola vräkningarna börja.

Andre journalisten:

Ja, ja, jag vet det och det är för den skull som jag har kommit hit.

Förste journalisten:

Det skall bli rätt intressant att åse det hela.

Andre journalisten:

Men för dem det gäller blir det nog inte så intressant att vara med om det.

Digitized by Google

Förste journalisten:

Nej, det tror jag nog.

Andre journalisten:

Men jag har ännu inte fått klart för mig vem som har rätt och om greven har rätt att låta vräka folket.

Förste journalisten:

Vem som har rätt, det skall man aldrig tala om eller bry sig om att taga reda på. Det är en sak som bestämmes på redaktionerna i förväg. Det syns, min unge vän, att ni ännu icke har satt er in i tidningsmannens yrke.

Andre journalisten:

Men, skall man icke göra opartisk undersökning om saken.

Förste journalisten:

Tänk aldrig på det, för då kommer ni inte långt på den bana ni valt, och för resten, det blir alldeles för mycket arbete. Det fordras volymer om man skall taga reda på orsaken till deras strejker. Men vill man vara ärlig, riktigt ärlig, så skriver man endast ett litet, litet ord och det är: *nöd.*

Andre journalisten:

Då gör jag väl det då.

Förste journalisten:

Det skall ni icke göra, för då begår ni en dumhet.

Digitized by Google

Jag skall ge er ett program som ni bör följa; det är: tillhör ni den yttersta vänstern så har folket absolut rätt och greven är en förbannad fähund. Men tillhör ni högern, då har folket begått ett nidingsdåd och greven är en liten ängel ut i fingerspetsarna, som aldrig gjort något ont och kommer heller aldrig att göra det. Men tillhör ni de moderata, då har greven rätt till en viss grad och folket till en del. Gör nu som jag har sagt och ni kommer att gå långt! Mycket långt.

Andre journalisten:

Det var ett snyggt program.

Förste journalisten:

Åja, det går an.

(En gongong ljuder långt borta.)

Förste journalisten:

Men nu kallar greven sina gäster till middagen, och då är det väl bäst vi skynda oss.

Andre journalisten:

Men vi få ju ej se vräkningarna och inte heller underrätta oss om vad folket tänker.

Förste journalisten:

Det hinna vi med sedan.

(De gå.)

Digitized by Google

ELFTE SCENEN

Åke:

Nu komma vräkningsmännen därborta.

Anders:

Ja, jag ser det, men de må komma.

Åke:

De må komma, men det blir då inte något nöje, det skall gud veta. Och ett dråpslag blir det, som kommer att kännas ordentligt, det är jag säker på.

Anders:

Ja, det är då säkert det, men vi få väl bära det, som vi fått bära allting annat. Jag önskar endast att folket i trakten finge se hur rättvisan ser ut på nära håll.

Åke:

Skön rättvisa!

Anders:

Ja, vacker är den inte, men den kan väl inte vara bättre under nuvarande förhållanden. Och folket som kommer att se den får nog inte något tycke för den.

Åke:

Tror du då, att det kommer folk hit i eftermiddag.

Digitized by Google

Anders:

När jag var där och talade, så lovade de, att de nog skulle komma hit så många som möjligt

Åke:

Då få vi vittnen, då?

Anders:

Jag hoppas det.

Åke:

Se där ha vi dem.

(Länsman åtföljd av två poliser, förvaltaren, Petter och några karlar komma.)

Ola:

Petter är också med. Det hade man dock inte trott om honom.

Åke:

Ja så äro människorna. Han hade varit en bra karl fortfarande om han icke hade fått det nya torpet. Det han drömde som lycka blev hans förnedring.

Ola:

Ja allt är tokigt och upp och ner vänt.

Förvaltaren (till Anders):

Nu skall de gäldas för gammal ost.

Anders (lugnt):

Skrattar bäst som skrattar sist.

Digitized by Google

Förvaltaren:

Är du morsk fortfarande.

Anders:

Är väl det, än går det ingen nöd på mig och de andra.

Förvaltaren (elakt):

Så skall väl det här knäcka er då.

Anders:

Det få vi se det, kommer dag, kommer råd, heter det och björnen skall icke prisas förrän han är skjuten.

Länsmannen (till polisen):

Ja så börja vi väl då.

Förvaltaren:

Ja ut med skräpet. (Till Petter) Du kan ta ett par karlar med dig och börja i Lars Anders stuga.

(Petter går och ett par karlar följa honom.)

Förvaltaren:

Ja, det skall gå som en dans. Det här byket har icke så mycket tillhörigheter.

Tok-Anna (som kommit framlinkade):

Nej det här är ej så mycket, det andra har länsman tagit förut.

Förvaltaren:

Jaså käring, du har också kommit hit.

Digitized by Google

Tok-Anna:

Ja, jag ville se hur det kommer att sluta.

(Länsman går in i stugan åtföljd av poliserna. Petter och ett par andra bära ut det tarvliga bohaget från Lars Anders stuga.)

En kvinna (till Petter):

Fy dig, att du inte skäms att på så sätt svika dina kamrater.

Petter (häftigt):

Tig du!

En statare (med knuten hand mot Petter):

Akta dig, akta dig, allt är inte slut än.

Förvaltaren (till Petter som ser rädd ut):

Ge fan i packet, de våga inte röra dig. Skynda dig i stället, så att vi hinna göra något annat sedan.

Petter:

Jag skall väl det, för det här är inte något nöje. (Går in i stugan, men kommer strax ut igen med en del gammalt husgeråd. Sedan bär han ut ett bord samt en fallfärdig säng som ställes på marken. Från de övriga stugorna bäres även ut gammalt skräp, som vräkes i högar utanför stugdörrarna.)

Länsmannen (jämte en polis bärande en soffa):

Fan vad skräpet är tungt ändå. (De släppa soffan vårdslöst på marken.)

En kvinna:

Ni kan väl akta det lilla man har och inte slå sönder det.

Digitized by Google

Länsmannen (hånfullt):

Vi ska väl förstås bära det med sidenhandskar.

(Nu höres toner av en sång, först långt borta och sedan närmare. Vräkningsmännen lyssna och visa en synbar oro. Folkets blickar riktas bortåt vägen varifrån nu ett sorlande höres, som från en stor folkmassa.)

Förvaltaren (lyssnande och förvånad):

Vad fan kan det betyda?

En ung arbetare:

Hej, det är folket från bruket och från de andra gårdarne.

(Folket hurrar och ropar.)

En av poliserna (kommer springande och ropar):

Det är ett demonstrationståg. Skynda er, skynda er i väg.

(Det klappar och stampar allt högre ute från vägen.)

Petter (till förvaltaren):

Nu är det nog bäst vi ge oss i väg.

Förvaltaren (argt):

Det måste vi nog, men sån satans otur. (Till Petter) Kom så gå vi då!

(De gå.)

Länsmannen (till poliserna):

Det är bäst att vi också draga oss tillbaka. Vi äro nog för få till antalet för att kunna hejda dem.

Digitized by Google

Polisen:

Det är bäst det.

(De skynda i väg.)

TOLFTE SCENEN

(Folkmassan stormar in. Den sjunger en arbetarsång.)

En yngre arbetare:

Till slottet, till slottet! (Röster ur folkhopen instämma.) Till slottet, till slottet!

(Folket stormar fram över scenen och försvinner. Sången som de sjunga höres först stark sedan svagare och svagare.)

Anders:

Nu börjar leken på allvar.

Ridå.

II

FÖRSTA SCENEN

Ett stort gemak, furstligt inrett. Det är strax efter middagen och gästernas röster höres från de angränsande rummen.)

Förste journalisten (tillbakalutad i en bekväm vilstol):

O, härligt, furstligt kan man kalla det! God mat, mycket mat och goda viner. Det märks tydligen att man gästar en gammal adelsman.

Andre journalisten:

Åja, nog är det furstligt alltid, men vräkningarna äro också furstliga där ute.

Digitized by Google

Förste journalisten:

Ja det är nog riktigt, men sådant talar man inte om vid sådana här tillställningar.

Andre journalisten:

När man tiger ja, då får man vara med om sådant här.

Förste journalisten:

Ja ser ni min vän. Tala är silver men tiga är guld.

Andre journalisten:

Det vill säga, att när man tiger får man fickorna fulla med guld.

Förste journalisten:

Ja det vill säga, om inte man får guld precis så får man ju alltid en del förmåner in natura, som icke äro att förakta.

Andre journalisten:

Ja vi ha blivit mera bildade än de gamle voro, som mutades med klingande mynt. Vi taga emot mutor indirekt. Jag nästan skäms för det här fördömda livet, där man mister både heder och ära. När jag satt där inne till bords var jag så ursinnig ibland att jag var redo att dänga näven i bordet och för en gångs skull säga sanningen åt de bleka, vinstinna herrarna.

Förste journalisten:

Tja, — — tja (drar ett par bloss ur sin cigarr och låter röken gå upp i ringar.) Vet ni, jag skall säga er

Digitized by Google

att även jag älskar icke mitt yrke och de ha rätt som säga, att det icke är fullt gentlemannaheder-ligt. Men vad skall man göra då man icke vill svälta ihjäl. Låt oss emellertid tala om någon-ting annat. Jag skall säga er att det stör mat-smältningen, då man grämer sig över småsaker.

ANDRA SCENEN

Greven (inkommer):

Jaså, herrarna sitta här i skymundan och filoso-fera.

Förste journalisten:

Ja, det är en angenäm vrå det här, att komma till, efter alla vedermödor.

Andre journalisten:

(Reser sig upp och går fram till fönstret.)

Greven (till andre journalisten):

En vacker park utanför, eller hur?

Andre journalisten:

Ja, utmärkt.

Greven (till förste journalisten):

Jo, jag borde vara nöjd och belåten nu, men det är jag inte; jag känner mig litet orolig.

Förste journalisten:

Såå, vad då för?

Digitized by Google

Greven:

Det där med vräkningarna är jag nu inte riktigt nöjd med.

Förste journalisten:

Är det samvetsförebråelser?

Greven:

Nej, långt därifrån, men jag tror inte att det var riktigt klokt av mig att låta verkställa dem nu, just vid detta tillfälle.

Förste journalisten:

I dag är väl lika bra som i morgon eller en dag i nästa vecka, när det ändå var bestämt att det skulle ske någon gång.

Greven:

Det är nog riktigt, men jag borde ha tagit hänsyn till den allmänna folkmeningen. Det ser onekligen för utomstående lite brutalt ut, och de radikala partierna komma troligen att använda sig av min hänsynslöshet. — — — Hänsynslöshet det är ett dumt ord — — — jag gjorde ju det endast för att tvinga mina arbetare till förnuft igen.

Förste journalisten:

Folkmeningen har väl inte med detta att göra.

Greven:

Det har den inte, men den brukar ju lägga sig i allting, antingen den har med det att göra

Digitized by Google

eller ej. (Prästen inkommer.) Men i stort sett bryr jag mig inte om den. Jag följer min pliktkänsla och därmed punkt.

Prästen:

Alldeles riktigt mina herrar. Följer man sin pliktkänsla och sitt samvete så behöver man inte frukta den skriande pöbeln.

Andre journalisten (vänder sig om då han hör prästen; avsides för sig själv):

Det är besynnerligt att jag har en sådan avsmak för präster. De hyckla väl i stort sett inte mer än jag ändå.

Betjenten (inkommer, till greven):

Förvaltaren är här och vill tala med greven. Det är visst mycket brådskande.

Greven:

Ursäkta mina herrar, jag måste ut till förvaltaren ett tag.

(Går.)

TREDJE SCENEN

(De förra. Några damer och herrar inkomma.)

Greven (inkommer):

Det kommer ett demonstrationståg hitåt. Säg vad skall jag göra?

Förste journalisten:

Tja, inte vet jag.

Digitized by Google

Greven:

Det är i högsta grad obehagligt att få ett sådant här avbrott.

En dam:

Ett demonstrationståg, vad skola vi då göra?

Greven:

Lugna er, det är inte så farligt, vi ha ju polisen.

Förste journalisten:

Är det många i tåget?

Greven:

Förvaltaren påstår att det måste vara några hundra.

Damen:

Herre gud, så många! Det är ju en hel armé.

Andre journalisten:

Nu hör man dem sjunga.

Prästen:

De måtte väl hålla sig inom laglighetens gränser.

(Växande sång höres utanför och tramp som av en stor folkhop, rop: Bröd, giv oss bröd!)

Damen (mycket förskräckt, till prästen):

Goda pastorn, försök att lugna dem!

Digitized by Google

Prästen:

I guds namn skall jag det. Jag skall tala till dem genom fönstret. (Går till fönstret och öppnar det, talar med predikostämma.) Mina kära vänner. — — — (Han avbrytes av rop från folket utanför: Ned med prästen! Ned med prästen!)

Prästen (torkar svetten från pannan och ser villrådig ut. Men så börjar han igen):

Mina kära vänner, vi skola — — — (rop utifrån: Ned med prästen! Ned med prästen! En sten krossar fönstret där han står.)

Prästen (villrådig och rädd):

Jag kan icke lugna dem sedan de onda lidelserna blivit lössläppta.

Greven:

Nej, det tjänar ingenting till.

Betjenten (inkommer, till greven):

Det är en deputation från de strejkande, som vill tala med greven.

Greven (vandrar en stund oroligt fram och åter, häftigt):

Säg åt dem att de bliva mottagna.

(Betjenten går.)

Greven (till förste journalisten):

Säg mig, vad skall jag göra i detta fall?

Förste journalisten:

Jag vet inte.

Digitized by Google

Greven:

Ja, det är väl så gott att mottaga dem här. Ett par av herrarna kunna vara goda och stanna som vittnen. (Till damerna) Får jag be damerna draga sig till de inre rummen, om en stund tror jag att allt skall vara ställt till rätta igen.

(Damerna gå.)

Prästen:

Skall jag stanna.

Greven:

Nej, det är inte värt.

(Prästen går.)

Greven (till förste journalisten):

Skall jag tillmötesgå packet där ute.

Förste journalisten:

Det är nog bäst. Det finnes ju ingen militär, som kan hålla dem i styr och det dröjer för länge innan det kan komma någon. Och om vi vänta kan ju folket storma slottet och slå ihjäl oss utan misskund. Sen kommer militären, då allt är över och återställer ordningen och folket blir nog då tuktat och straffat. Men det ha vi inte mycken glädje av. Nej, då är det bättre att underhandling kommer till stånd och folket får vad det begär.

Greven:

Ja, kort och gott, ni menar att jag skall ögonblickligen kapitulera inför dem där ute. (Pekar utåt.)

Digitized by Google

Förste journalisten:

Alldeles riktigt.

Greven (till de övriga herrarne):

Vad mena ni om saken?

En herre:

För damernas skull är det nog bäst att det blir uppgjort så fort som möjligt.

(Betjenten inkommer.)

Greven (till betjenten):

För in dem hit.

(Betjenten går.)

Greven:

Nu gäller det.

FJÄRDE SCENEN

(De förra.

Deputationen inkommer: Anders, Ola, Åke och trenne andra. De stanna vid dörren.)

Greven (med lätt ironi):

Vill herrarna slå sig ned här, så kunna underhandlingarna genast börja.

(Arbetarna stiga fram och sätta sig intill varandra.)

Anders (räcker fram ett stort papper):

Se, här är vårt förslag, som greven fått en gång förut. Kanske greven vill studera det nu? (Greven tager emot papperet.) Och så ska' förvaltaren, Petter och de andra som arbetat bort.

Digitized by Google

Greven:

Hur så?

Anders:

Inte vilja vi arbeta tillhopa med strejkbrytare.

Greven:

Ja, men äro de inte också arbetare, lika goda som ni?

Anders (häftigt):

Nej! Men det kunna vi tala om sedan.

Greven:

Låt gå. (Ögnar i papperet.) Ja, löneanspråken är allt väl högt tilltagna och jag vet knappt om mitt jordbruk tål en sådan belastning, men då det är en bemärkelsedag för mig i dag, skall jag kanske kunna gå med på'et, men vi få väl komma överens med en i sänder, som hittills, det är ju bäst för er själv, att var och en svarar för sig och inte låter binda sig av en förening, inte sant?

Anders:

Nej, en för alla och alla för en. Det skulle annars bli som hittills och vår förening släppa vi inte.

Greven:

Men vi få väl ändå inte gå helt ifrån det gamla — — —

Digitized by Google

Anders:

Vill greven inte göra ett gemensamt avtal är det så gott vi genast gå igen — — — (reser på sig.)

Greven:

Nå, nå, det får väl bli som ni vill då — — — men några avskedanden av mina arbetare, som hjälpt mig när det var som svårast, går jag aldrig med på.

Anders:

Det har föreningen beslutat. (Häftigt) Skulle vi gå samman med dem som tagit brödet ur munnen på oss?

Greven:

Ja, men de skola också leva — jag vill inte tala om den saken — skall vi skriva på det andra nu!

Anders:

Nej, vi låta inte pruta med oss.

Greven:

Ja, då — — —

Anders:

Då gå vi — — —

(Sorlet från folket, som hela tiden samtalet pågått svagt förnummits, stiger och fortfar.)

Greven (vandrar fram och åter på golvet; för sig själv):

Fördömda byke — — — Det blir svårt det här. Men det får väl ordnas så att jag låter för-

Digitized by Google

valtaren flytta till min andra gård. (Sätter sig ned) Ja, förvaltaren får sluta och de nya med, men Petter har jag ingenting att bestämma över, han är lagstadd torpare. Men vill ni gå in på att han stannar så äro vi överens.

(Anders och de andra i deputationen föra ett viskande samtal.)

Anders (till greven):

Ja vi gå väl in på grevens förslag.

Greven:

Nå, då blir det väl så, ska vi skriva då? (Reser sig upp och går fram till en ringledning och trycker på knappen.) Vi ska ha bläck och penna.

Betjenten (inkommer):

Vad behagar herr greven?

Greven:

Tag hit bläck och penna.

(Betjenten går.)

Förste journalisten:

Det går raskt undan det här.

Greven (tyst till förste journalisten):

Ja man måste raska på ibland! Men det är inte för min skull som jag går in på deras krav. Det är för att undvika obehag för mina gäster.

Förste journalisten:

Ja, jag förstår.

Digitized by Google

Betjenten (inkommer):

Här är det begärda.

(Går.

(Greven tar förslaget och skriver, lämnar det sedan till Anders, som jämte Åke och Ola skriva på. Därefter bevittna tvänne av herrarna namnen.)

Greven (lämnar papperet till Anders):

Alltså är strejken slut nu.

Anders (glad):

Ja det är den, herr greve.

Greven:

Så ställer ni väl om så att folket avlägsnar sig där ute.

Anders:

Med det samma jag kommer ut.

Greven (gör en gest med handen):

Adjö. Då ha vi gjort upp med varandra och vi kunna skiljas åt.

(Deputationen går. De buga sig i dörren.)

Greven:

Nu är det bäst vi vädra så att vi få lite frisk luft efter packet. Och det är sista gången jag är så tillmötesgående.

Andre journalisten:

Säg inte det.

Digitized by Google

Greven:

Jo, alldeles säkert, en annan gång skall jag ha skaffat militär i tid.

Andre journalisten:

Blodet är tjockare än vattnet och soldaterna äro folkets söner.

Greven:

Kan väl hända. Och en gång som denna är ingen gång.

Anders (talar utanför fönstret):

Greven har skrivit under kontraktet och strejken är slut.

(Folket ropar och hurrar.)

Greven (går fram till fönstret, men sedan vänder han sig om till de andra):

Låt byket hurra, nästa gång blir det jag som vinner.

(Sång utanför. Det är en arbetarsång. Först dånar den högt men sedan svagare och svagare allt efter som folkmassan avlägsnar sig.

Dörrarna öppnas och gästerna inträda.)

Damen:

Ack vad jag är glad, att allt är över nu.

En annan dam:

Jag trodde nästan att det var min yttersta stund.

Digitized by Google

Prästen:

Ja, tacka må vi gud, som hjälpte oss ur faran.

Förste journalisten:

Det var nog inte gud som var med och räddade oss denna gång. Det var nog greven som skötte om den saken.

Greven:

Ba, ett obehagligt intermesso endast. Vi återgå till festen.

Ridå.

Digitized by Google

TREDJE AKTEN

FÖRSTA SCENEN

(En torparstuga med en liten trädgård omkring. Petter sitter tankfull på trappan. Brita går och sysslar med husliga göromål. Hon ser blek och sjuk ut men är annars rörlig.)

Petter (lyssnar bortåt vägen där kvinnoröster höres): Vad kan det vara för några som komma där borta. (Reser sig och ser bortåt vägen.) Jaså det är de där käringarna. (Ställer sig bakom ett träd.)

(Karna och Stina inkomma.)

Karna:

Så grymt varmt det är i dag.

Stina:

Jomen, det är det allt.

Karna:

Jag rent av törstar.

Stina:

Jag skall se till att vi få lite vatten där inne hos Petters.

Digitized by Google

Karna:

Nej, tycker någon det. Dit in kan vi inte gå och dricka. De äro så galna att ingen kan bli klok på dem.

Stina:

Ja, det är nog sant. — — Men det kunde ju vara rätt roligt att komma i snack med dem.

Karna:

Det voro nog roligt att komma i språk med dem och få reda på hur de egentligen ha det nu för tiden. För inte ha de det för roligt det kan jag säga på förhand.

Stina:

Det känner jag också.

Karna:

Ja, inte fick de mycket glädje utav torpet, inte.

Stina:

Det är då en sak som är säker, att inte ha de haft något nöje av det.

Karna:

Ja, det kan man ju tänka sig hur de ha haft det. Först under strejken gick Petter och var rädd för stryk varje dag. Ja, ja det var honom väl unnat. — Och sedan strejken slutat har det väl knappt gått någon dag utan att han fått höra hånsord var han har gått fram. Ingen har velat

Digitized by Google

tala vid honom sedan och ingen kan heller anse honom för en hederlig karl, trots det att han har försökt att uppföra sig ordentligt.

Stina:

Ja, ja, det är ju inte att undra på. Det är hans egen skuld. Varför skulle han ställa det så galet för sig?

Karna:

Ja, det har varit en trams jämt och ständigt, men det rår han väl inte för.

Stina:

Det har hon nog rätt i, att han inte rår för att han är en sådan stackare, som han är. Människorna äro väl på förhand bestämda att bli sådana här i livet. Och när jag tänker rätt på saken, så tycker jag liksom lite synd om honom i alla fall.

Karna:

Ja herre gud, men mest är det synd om hans kvinna. Fast nog tycker jag, att han hade kunnat bära sig något bättre åt än vad han har gjort.

Stina:

Visst kunde han ha gjort det. Men synd är det i alla fall om honom och hans kvinna.

Karna:

Ja, ja, visst är det det.

(De gå.)

Digitized by Google

Petter:

Förbannade byke. (Sätter sig på trappan.) Nu tro de förstås att de äro ena riktiga änglar, och en annan fan är den sämsta usling som trampat ett par skor. — Men värst retar det mig att jag har blivit lurad av grevefan och den satans förvaltaren. Var är nu alla förmåner jag skulle få? Borta, borta. Nog för att jag får arrendera torpet, men vilka villkor, det är så att man kan bli från vettet då man tänker på det. Och förrästen har jag inte mycket glädje av det, för jag kan ju inte stanna här länge för det där fördömda byket, som ränner här kring knutarna dagligdags. Och i dag blir det nog inte för roligt då de komma för att arbeta här utanför. Då skola de väl gå och glo och hångrina åt en. Men jag ger fan i dem och i hela världen förrästen. Det blir inte bättre hur mycket man än går och grubblar. Fy fan. Gjorde jag rätt så gick jag och hängde mig i närmaste träd. (Stirrar framför sig.)

Brita (inifrån stugan):

Varför sitter du där ute och latar dig, fast du vet att vi ha bråtт om? Ut och arbeta med dig så att här kan bli något gjort.

Petter (slött och förargad):

Ja, jesses, jag kommer.

Brita:

Nå, varför kommer du inte då.

Digitized by Google

Petter (reser sig trött och förargad):

Jag ger fan i allt sammans, och går och köper brännvin för de fattiga styvrar jag har.

(Går utåt vägen.)

Brita:

Ett sånt kräk till karl, man skall dras med. (Springer efter honom och ropar) Petter, Petter, Petter, du måste komma.

Petter:

Sedan. När jag har hämtat brännvinet skall jag komma.

Brita:

Nej, du skall inte vara galen. (Griper honom i armen.) Nu måste du stanna hemma och hjälpa till.

Petter:

Jag gör väl vad jag vill, och går vart jag vill, kan jag tro, utan att jag skall behöva fråga dig till råds. Eller skall jag det kanske?

Brita:

Petter, tänk på vad du gör och låt brännvinet vara. Tänk på att vi måste arbeta, så att vi ha någon nytta av det här fördömda torpet, och då duger det inte att du super dig full. Har du begått *en* dumhet så skall du inte begå den andra för den skull.

Petter (häftigt):

Vad är det för dumhet, som jag har begått?

Digitized by Google

Brita:

Vet du inte det och ändå ser du följderna av den just i dag.

Petter:

Menar du att jag var dum, som inte gick med på strejken?

Brita:

Ja, just det.

Petter (argt):

Vem fan var det som rådde mig till det. Var det inte du kanhända och var det inte du som så gärna ville ha det här förbannade torpet och den vita kon sen. Jo, det var du och ingen annan. Men nu är det jag som skall bära hundhuvudet, medan du drar dig ur spelet och kastar hela skulden på mig; fy fan, sådana käringar..

Brita:

Var det jag som rådde dig till det?

Petter:

Ja, du, ditt leda stycke.

Brita:

Men du glömmer bort att jag var sjuk då och orkade inte tänka på vad det betydde. Du talade om för mig hur bra vi skulle få det. (Skrattande.) Men herre gud hur ha vi fått det. Vi våga ju knappast sticka näsan utanför dörren förrän vi bli nerskälda, och våra ungar få stryk av de andra ungarna så fort de visa sig utanför grinden. Tycker du inte att vi ha lycka med vårt torp!

Digitized by Google

Petter:

Håll käften på dig käring, för det var din skuld.

Brita (ilsket):

Du är ett fä, Petter, och du är feg som inte törs stå för vad du har gjort. Förrästen vad är det för ont du har gjort?

Petter:

Jag har väl inte gjort något ont.

Brita:

Nej, se där, då du inte gjort något ont behöver du inte var arg heller.

Petter:

Men jag har blivit lurad begriper du och det är det som retar mig.

Brita (hånfullt):

Om du inte hade varit dum så hade du inte blivit lurad. Du skulle ha varit litet mera klyftig, så hade ingen dragit dig vid näsan.

Petter:

Du är ett strå av satan och du är le som synden. Om du tege och höll käften på dig, så ginge det väl an, men nu skall du stå här och reta en oavbrutet; du gör en galen med all din elakhet.

Brita:

Törs du inte höra sanningen av din hustru, så är du en usling, och en större usling är du,

Digitized by Google

som vill kasta skulden för dina dumheter på mig. Fy, du borde skämmas ögonen ur dig.

Petter (ursinnig):

Tig, för satan, annars vet jag inte vad jag gör.

Brita:

Det har du aldrig vetat, men om du ville lära dig det så vore det mycket vunnet.

Petter:

Tiger du inte så slår jag till dig.

Brita (hånskrattande):

Ha, ha, ditt kräk, det vågar du inte.

Petter (ursinnig):

Se här vad jag vågar (slår henne i ansiktet) och tiger du inte nu med dina elakheter så skall du få mer.

Brita:

Aj, din usling, vet du inte skam, skall du slå din hustru.

Petter:

Nå, så reta mig inte då.

Brita (gråtande):

O, vilket elände, inte nog med det här eländet utan man skall ha en karl som slår en också. (Torkar sig i ansiktet med förklädet.) Ack om man vore ifrån det här!

(Går in i stugan.)

Digitized by Google

Petter:

Nej, jag står inte ut längre med allt sattyg som en skall dras med. (Sätter sig på en sten och sitter så en stund, men reser sig sedan hastigt.) Nej, jag går och köper mig en liter brännvin, så glömmer man väl allt det här, hoppas jag.

(Går.)

ANDRA SCENEN

(Åke och Ola komma ut på vägen.)

Åke:

Det är besynnerligt vad det går lätt att arbeta, tycker du inte det?

Ola:

Jo visst går det lätt, det går som en dans.

Åke:

Man har en sådan lust att arbeta, så att man blir snopen när man kommer att tänka på det.

Ola:

Ja, men vad tror du att det beror på?

Åke:

Det är väl lätt att räkna ut, då man vet att man har något för det man gör, då vill man alltid arbeta och ännu mer naturligtvis, då man vet att man betyder något och inte endast är ett djur, som ledes från den ena platsen till den andra.

Digitized by Google

Ola:

Du har nog fan så rätt då du säger så, då man har klart för sig att man betyder något, så liksom lyfter det en, och man känner sig som om man vore förmer än man har varit hållen för förr. — — — Och det tar vi oss en pris snus på. (Han tar fram en näverdosa och bjuder den andre.)

Åke:

Det göra vi du.

(De snusa.)

Ola:

Så börja vi igen då.

Åke:

Det göra vi du.

(De gå.)

(Skratt och sång höres utanför från ängen där folket arbetar.)

TREDJE SCENEN

Anders (utanför):

Så där ja, nu ha vi hunnit hit.

Första pojken (utanför):

Ja, alldeles utanför strejkbrytaretorpet.

Andra pojken (utanför):

Det skall min själ bli skojigt.

Tredje pojken (utanför):

Ja, det skall det bli.

Digitized by Google

Brita (kommer ut på trappan):

Jaså han har gått nu den uslingen. (Ser utåt vägen.) Nu kommer han inte hem förrän till kvällen och då är han väl full som en kaja. Och jag som trodde att han skulle bli en ordentlig människa sedan han fick det här torpet att sköta.

(De två pojkarna komma fram på vägen, men upptäcka icke genast Brita.)

Brita:

Men herre gud hur han blivit en sudder, en usling, en utböling, som ingen vill tala med eller titta åt en gång. Fy, en sådan karl, fy!

(Går in och stänger igen dörren efter sig.)

Förste pojken:

Se där var ju fanskapet.

Andre pojken:

Men hon smet in igen.

Förste pojken:

Ja visst.

Andre pojken:

Såg hon oss?

Förste pojken:

Nej, det tror jag inte.

Andre pojken:

Hör du, ska vi inte slå ut fönstren hos byket?

Digitized by Google

Förste pojken:

Jo, kör till. Det kan vara lika gott åt dem.

(De taga vars en sten från marken.)

Andre pojken (kastar stenen):

Den ramma rätt.

(En ruta klingar.)

Förste pojken (kastar stenen):

Och den tog. (En ruta till klingar. De skynda i väg skrattande.)

Brita (utspringande):

Vad i herrans namn var det för ena, som slog ut fönstren. (Ser utåt vägen.) De äro bortsprungna förstås, så att man inte skall kunna få tag i de lymlarna, som gjorde det. Men herre je', att man inte kan få vara i fred och ro. Man gör ju ingen människa för när och ändå skall man dagligdags förföljas av de där uslingarna.

(Anders och några andra arbetare komma fram från vänster.)

Brita (när hon får se dem):

Vet ni vilka det var som slog sönder fönstren?

Anders (hårt):

Nej.

Brita:

Det vet ni nog, men det vill ni inte tala om förstås.

Digitized by Google

Anders:

Vi ha inte sett några och förrästen strunta vi i edra fönster. Ni få väl själva akta ert torp om ni vill ha det i fred.

Brita:

Är ni då rakt från vettet. Skall man inte kunna fråga om en sak utan att bliva snäst. Och tror ni inte att jag är en människa, jag som ni andra. Ha vi då brutit så mycket mot er att man inte är värd ett hyfsat svar? Ni äro väl inte nidingar *alla* heller?

Anders:

Nej, inte vi, men du och din man äro det.

En av arbetarna:

Just så.

Brita:

Äro vi det? Vi som aldrig säger ett ont ord och aldrig gör er något för när.

Anders

Stå inte och låtsas oskyldig, för du vet mycket väl varför vi anse er för nidingar, som man skall akta sig för.

Brita:

Men herre gud människor, kan ni då inte glömma det där med strejken, utan skall ni ha det i tankarna och alltid förfölja oss för det.

Digitized by Google

Anders:

Vi glömma aldrig den som varit förrädare.

Arbetarne:

Nej aldrig, aldrig!

Brita (ser bedjande på folket):

Men tänk på våra barn, som inte törs visa sig ute, och tänk på allt annat, som man har fått lida för den där historiens skull.

En arbetare:

Det är gott åt er.

Brita:

Herre gud, att ni skall vara så hjärtlösa.

Anders:

Ha, hjärtlösa!

Brita:

Ja, äro ni inte det kanhända?

Anders:

Nej, inte det ringaste. Ni skall lära er att ont skall med ont fördrivas.

Brita (häftigt, knyter händerna emot Anders och folket):

Nidingar äro ni, nidingar.

(Går in i stugan.)

(Folket skrattar och kastar glåpord efter henne.)

Anders:

Så där skall man behandla de djäklarne. — — — Men nu få vi väl gå till arbetet igen.

Digitized by Google

Arbetarne:

De få vi allt.

FJÄRDE SCENEN

Rättaren (inkommer):

Nej gott folk, det här duger inte. Vi måste börja arbeta igen om vi skola komma någon stans.

(Folket går, Rättaren och Anders stanna.)

Rättaren (till Anders):

Du är allt en underlig man du, tycker jag.

Anders:

Hur så?

Rättaren:

Jo, tycker du inte synd om henne (pekar mot stugan) i alla fall? Hon är ju ändå en människa.

Anders:

Det må så vara, men vid min själs salighet så svär jag på, att jag inte tycker synd om någon av dem.

Rättaren:

Det är för besynnerligt att du, som är så godhjärtad annars, kan ha ett sådant hjärta när det är frågan om sådana här saker. — — — Det förstår jag inte.

Anders:

Nej det tror jag nog, men det är krigslag och

Digitized by Google

den måste följas och den som inte gör det, den skall aldrig segra.

Rättaren:

Men det är ruskigt.

Anders:

Visst fan är det ruskigt, men det måste vara så om man skall komma någon stans.

Rättaren:

Men — — — ni kunde väl vara litet mänskliga. Försök det till en annan gång och jag är säker på att ni komma lika långt.

Anders:

Inga dumheter. I krig försvinner allt mänskligt, och dödar man inte själv så blir man dödad och då föredrar jag att döda andra — — — och det är ett nöje att döda sina motståndare.

Rättaren:

Det menar du inte.

Anders:

Jo, min själ gör jag så.

(De gå.)

(Det börjar skymma.)

FEMTE SCENEN

(Petter skrålar och skränar ute på vägen.)

Brita (på trappan, lyssnar):

Det tycks vara Petter. Full igen.

Digitized by Google

Petter (inraglande):

Nu ska jag fan i mej knäcka skallen på varje jäkel som kommer, för inte är jåg rädd för någon som kommer inte. Nej det är jag fan i mej inte. (Ser sig om och får se arbetet utanför stugan.) Vad fan, ha de varit här och arbetat utanför mitt? Det skulle jag ha vetat förut så skulle jag fan i mej — — Det skulle jag — — Ja ha, ja ha, och då hade jag fått fatt i det där kräket Anders och fått vrida nacken av den jäveln. Ja, det skulle jag, men nu har jag inte varit här och sett något — och därför kunde jag inte kväsa honom. Så dum jag var, som inte var hemma. (Sätter sig på en sten.) Men jag tycker att käringen hade kunnat sköta den saken, hon skall ju alltid vara framme annars, men nu teg hon väl kan jag tro. — — — Fan vad det spränger i skallen på mig. (Håller sig för huvudet.) Men det gör ingenting, ingenting alls gör det, för det är det goda brännvinet som gör det, och då gör det ingenting. Men det här går inte. Jag skall ha litet vatten. Ja, det skall jag ha. (Han reser sig med svårighet, sedan raglar han ett tag, men ramlar om en stund och reser sig igen; ropar högt) Brita, Brita, hit med lite vatten. (Intet svar, han lyssnar.) Var fan kan hon hålla hus — — — (Ropar igen) Brita, Brita, hör du inte. Brita lilla, kom ut nu, det är jag, din Petter, Brita. Men var fan kan hon vara — — — var fan kan hon vara. Vill hon inte komma, så skall jag jäklar anamma ta ut henne. — — — Men

Digitized by Google

hon har väl varit och ställt sig in hos Anders och de där andra uslingarna. Det har hon, ja sicket ett kräk, å, en så jäkla kvinna man skall ha. Hon skäms förstås för sin man. Det gör hon den fan. — — — Det gör hon, men det skall jag taga ur henne. (Han raglar fram mot dörren och försöker öppna den, men misslyckas.) Hon har stängt den markattan; (han sparkar på dörren) öppna, öppna din fan.

Brita (i dörren, halvklädd):

Vad bråkar du för? Vet du då ingen levande hut, du väcker ju barnen!

Petter:

Nå, varför öppnar du inte då. Skäms du för din man. Va?

Brita:

Ja, nog har man skäl för att skämmas för en sådan stolle som du. Men du tycker väl att du är en karl nu, sedan du supit dig full. Det tycker du förstås.

Petter:

Vad fan menar du, har jag inte rätt att supa mig full kanhända, har jag inte? Och förrästen så är jag inte full. Inte det ringaste full är jag.

Brita:

Är du inte, och ändå stinker det brännvin om dig så att lukten känns långa vägar.

Digitized by Google

Petter:

Förrästen, det har jag rätt till, och jag gör vad jag vill.

Brita:

Du får göra vad du vill, men du skall tänka på att du skall ansvara för oss.

Petter:

Har man hört på den markattan. Ansvara för en sådan där som du, du som skäms för din man, och ställer dig in hos mina ovänner.

Brita:

Du ljuger. Jag har inte talat med dem en gång.

Petter:

Sväng dig inte nu, för det vet jag att du har gjort, i dag då de arbetade här utanför. (Skriker högt och knyter handen mot henne.) Jag vet att du har gjort det.

Brita:

Skrik inte så högt, du kan väcka barnen.

Petter:

Det har jag väl rätt till, för det är mina barn.

Brita:

Nu skall du tiga, och gå in och lägga dig, annars får du ligga ute.

Petter (ursinnig):

Skulle jag tiga och stanna ute. Menar du det din jävul?

Digitized by Google

Brita:

Tig med dig, tig.

Petter:

Jag vill och skall in nu. (Tränger in sig, men hindras av Brita.)

Brita:

Om du blir ordentlig — — —

Petter (utom sig):

Förbannade käring.

Brita:

Du kommer inte in.

Petter:

Öppnar du inte så sparkar jag sönder dig. (Han rusar på henne.)

Brita:

Akta dig! (Hon stöter till honom för bröstet så att han ramlar omkull.)

Petter:

Aj, ditt leda stycke.

Brita:

Tiger du nu då?

Petter (utom sig av vrede. Han reser sig från marken, tar en stör och rusar på Brita):

Jag skall slå ihjäl dig, din fan. (Han höjer stören och slår henne.)

Digitized by Google

Brita (avvärjande slaget, förskräckt):

Är du bliven galen karl! Lägg stören ifrån dig, säger jag dig.

Petter (höjer stören och slår):

Nej du, nu skall du ha betalt för allt sattyg som du har gjort mig. (Slår.)

Brita:

Aj, Petter, aj!

Petter:

Här har du. Här, ditt leda stycke. (Han slår henne oavbrutet.)

Brita (dignar ner på marken och försöker förgäves skydda huvudet):

Aj, aj!

(Brådskande steg höres utifrån vägen.)

Anders (utanför):

Var det inte från Petters stuga som skriket kom?

Åke (utanför):

Jo, nog för att jag tyckte det. Men jag är inte säker på det.

Ola (utanför):

Kom, så gå vi dit in och se vad det var.

Åke (utanför):

Ja, det kunna vi ju göra. Men det är nog bara Petter som klår sin käring.

Digitized by Google

Anders:

Det är det nog, men vi gå väl dit i alla fall.

(De, jämte några kvinnor och ett par karlar komma in och gå sökande omkring. Brita jämrar sig.)

Ola:

Är det inte någon som jämrar sig i närheten.

Anders:

Jo, jag tyckte det.

Ola:

Det är innanför. Vi gå väl in och se vad det är. Om han har slagit ihjäl henne eller ej.

Anders:

Ja, låt oss göra det. (Öppnar grinden.) Vad det är mörkt, man ser ju ingenting.

Petter (raglar emot dem):

Vad vill ni här? Har jag inte rätt att göra vad jag vill inom mitt eget hus kanhända. Va, har jag inte det? (Känner igen Anders.) Jaså det är du din fan. Det var bra att du kom, så kan jag få tukta dig också medan jag är i farten. (Han höjer stören till slag, men Anders slår omkull honom.)

Anders:

Tag dig till vara Petter, annars får du stryk.

Petter (reser sig upp):

Slår du mig inne på mitt eget område. Gör

Digitized by Google

du det. (Han skall springa på Anders igen, men Åke tar honom om armarna och håller i honom stadigt.)

Petter:

Jaså, du också. (Söker att slita sig lös men misslyckas.)

Åke:

Lugna dig, Petter, lugna dig. Vi skola endast se efter hur du behandlar din hustru.

Petter:

Det gör jag, som jag vill, och frågar inte er till råds.

(Brita kvider.)

Anders (får se henne):

Där ligger hon. (Lutar sig ned över henne.) Hon är alldeles nedblodad.

Petter:

Släpp mig, släpp mig. (Försöker att slita sig lös och börjar brottas med Åke. De falla bägge omkull på marken. Petter kommer underst och blir liggande på ryggen medan Åke håller honom. Ett par arbetare komma till, och hjälpa Åke.)

Anders:

Håll honom stadigt. (Till Ola) Hämta hit litet vatten.

(Ola kommer med vatten, Anders baddar Brita i ansiktet med vattnet.)

En kvinna:

Hur är det ställt med henne.

Digitized by Google

Anders:

Jo, det är allt svårt med henne. Hon har visst inte mycket kvar nu. Men det är kanske bäst att bära in henne i stugan.

Kvinnan:

Ja gör det, här kan hon inte ligga.

Anders (till Ola):

Kom och tag i här, men försiktigt, så skola vi bära in henne.

Ola:

Det skall jag göra.

(De bära in henne i stugan.)

Anders (kommer ut till de andra):

Det är slut med henne nu.

Första kvinnan:

Herre gud, ett sådant elände!

Andra kvinnan:

Ja, herre gud!

Första kvinnan:

De ha då inte haft något nöje av det här torpet.

Andra kvinnan:

Nej, det skall gud veta, att de inte ha haft.

Första kvinnan:

Men det kunde man ju tänka sig att de inte skulle få.

Digitized by Google

Andra kvinnan:

Ja, det är väl torpet som har gjort dem oense nu igen, kan jag tro.

Första kvinnan:

Ack, det här torpet, det har då varit till olycka, ja bara till olycka.

Anders:

Det är väl så gott vi föra Petter till länsmannen?

Åke:

Ja, det är väl så gott det.

Anders (till en av karlarna):

Spring och hämta en vagn.

Karlen:

Ja, det skall jag göra.

(Springer.)

Första kvinnan:

Men vad skall man göra av barnen i natt.

Anders:

Det skall vi nog ordna. Du får väl ta hand om ett av dem, så tänker jag att någon annan tar hand om de andra.

Andra kvinnan:

Ja, jag skall också taga ett eller ett par av dem i natt.

Digitized by Google

Första kvinnan:

Ja, tar du de två, så skall jag taga det minsta.

Anders:

Nå, då är den saken klar.

(Vagnen bullrar utanför och stannar.)

Karlen:

Nu är vagnen här.

Anders:

Gott. (Till kvinnan) Se till att inte de små komma ut på en stund.

Första kvinnan:

Nej det skola de inte få. (Går in i stugan; till den andra) Kom med in!

Andra kvinnan:

Ja genast.

(De gå.)

Anders (går dit där Petter ligger, till Åke):

Skall vi ha ut honom nu?

(Åke och ett par andra resa upp Petter, som nu godvilligt följer dem.)

Petter (då han föres ut):

Förbannelse över det här torpet!

Ridå.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

This book should be returned to the Library on or before the last date stamped below.

A fine of five cents a day is incurred by retaining it beyond the specified time.

Please return promptly.

Digitized by Google

Digitized by Google